

1304

DR. PETAR KARLIĆ:

ŽIVOT I DJELOVANJE VJEKOSLAVA KLAIĆA

ZAGREB 1928.

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE.

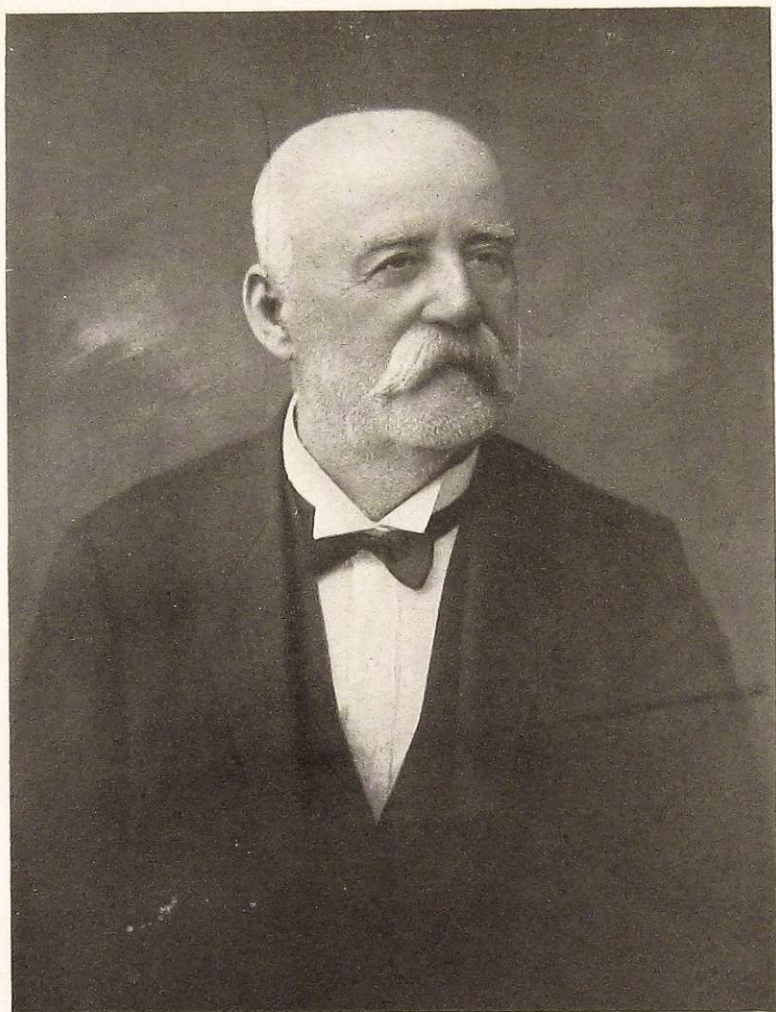
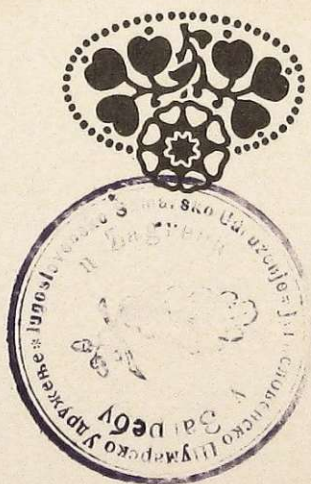

FOTO BRAUNER

Vjekoslav Klaić

DR. PETAR KARLIĆ:

ŽIVOT I DJELOVANJE
VJEKOSLAVA KLAJČA

ZAGREB 1928.

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE.

Mali narodi imaju to veće pravo na egzistenciju i na samostalan razvoj, što su kulturniji i što više pridonose općoj kulturi čovječanstva. Za to nam je najboljim primjerom malobrojni stari grčki narod, koji je svojom kulturom svoga daleko jačega i brojnijeg pobjeditelja Rim, zaonda gospodara gotovo čitavog kulturnog svijeta, pobijedio. Štoviše Grci su na polju naučnom, te na polju lijepe knjige i umjetnosti stvorili takova djela, koja su za humanizma i renesanse polovinom 15. vijeka postala temeljem opće evropske kulture. Pa i mali hrvatski narod, iako se u tom ne može takmiti sa starim Greima, dao je ipak i evropskoj kulturi svijetlih umova kao: Matiju Vlacića (Flacius Illyricus) iz Labina u Istri, Dubrovčanina Ruđera Boškovića, Šibenčanina Andriju Medulića, Primorca iz Grižana Jurja Klovića (zvanoga Giulio Clovio), panslavistu Jurja Križanića, najvećeg naučenjaka na polju slavistike u novijem vijeku Varaždince Vatroslava Jagića i t. d. Među takove svijetle umove, koji doduše nije djelovao u tuđini, ali čijim se djelima možemo pokazati i pred stranim kulturnim narodima, ide svakako i Vjekoslav Klaić,¹ o kome je već u »Viencu« 1890. god. (str. 694.) uz njegovu sliku tadašnji urednik, prof. Josip Pasarić, napisao: »Lijepi plodovi krasnih njegovih umnih darova tako su obilni i mnogostruki, da mu svaki nepristrani sudija mora priznati, da se u tom pogledu ne može danas u Hrvatskoj nitko s njime takmiti.«

Klaić se rodio 28. srpnja 1849. u Garčinu, kumpanijskom mjestu nekadanje brodske krajiške pukovnije, nedaleko od Broda na Savi, od oca Franje i matere Tekle Jung, Njemice iz

¹ Ovaj prikaz ne bi niti izdaleka bio tako svestran i potpun, da nije osim po citiranim vrelima i Klaićevim djelima raden po usmenim podacima samoga profesora Vjekoslava Klaića, koji mi je kao gradu na upotrebu dao i tri dopisa, što ih pod brojevima 3351, 728 i 1087 citiram. Kako sam posljednjih deset godina Klaićeva života bio ponajvećma u njegovu društvu, tako sam u raznim zgodama mnogo toga zanimljiva o njegovu životu i radu čuo od njega samoga, što ponovno ovdje ističem i citiram. Pa upravo zato i ima ovaj prikaz u svakom pogledu još daleko veću važnost i autobiografsku vjerodostojnost.

Upotrijebio sam također, koliko se na Klaića odnose, i spise u arkivima filozofskog fakulteta, sveučilišne kvesture i Jugoslavenske akademije, pri čemu mi se svagdje najpripravnije išlo na ruku, pa na toj susretljivosti svoj gospodi i ovdje najljepše zahvaljujem.

kao i u svim trim stadijama habilitacije za gotovo isto područje opće povijesti kao i dr. Krnic i odmah još istoga semestra počeo kao docent predavati na sveučilištu. No kako je međutim po umirovljenju Klaićevu na »prijedlog« prof. hrvatske povijesti dra Ferde Šišića za ministra Pribičevića imenovan redovnim sveučil. profesorom opće povijesti dr. Milan Prelog, koji se još nije bio ni habilitirao, to je potanko prikazano u brošuri »Sveučilište i Politika«, koju je napisalo šest sveuč. profesora: dr. A. Bazala, dr. S. Hondl, dr. Stj. Ivšić, dr. J. Majcen, dr. G. Manojlović i dr. V. Vouk (Zagreb 1923. str. 18.—20.). Na taj eto način prof. Klaić, koji je gotovo 30 godina na sveučilištu predavao opću povijest, nije niti došao do riječi, da se o popunjenju bivše svoje stolice izjavi. Pa začudo ni po umirovljenju Prelogovu nije profesor Klaić bio od nikoga pitan za mnijenje o popunjenju te stolice, mada je inače običaj, da odstupajući profesor u tom pogledu dade svoje mnijenje. Ali profesor je Klaić pri tom popunjivanju ipak i pismeno očitovao svoje mišljenje u ovom meni upravljenom pismu: »Dragi gospodine Karliću! Povodom popunjivanja stolice za opću historiju, koju sam nekad ja držao, očitujem na Vašu želju, da smatram Vas spremnijim i solidnijim za tu stolicu od gosp. dra Milana Preloga, koji je takodjer bio moj djak. — U Zagrebu 20. februara 1926. Vjekoslav Klaić, profesor u m.«⁵⁰

Klaić je uza sve nedaće, što ih je u životu pretrpio, bio sretan i zadovoljan, što mu je hrvatski narod priznao njegovu dobru volju i poštenu rad. S tim je zadovoljstvom mirno legao i u grob, samo je žalio, da je njegovo glavno djelo »Povijest Hrvata« pored trajavih prilika ostalo torso. U tom je sudbina njegova slična njegovu miljeniku Pavlu Ritteru Vitezoviću, kojega je mukotrpn život i rad prikazao u odličnoj biografiji »Život i djela Pavla Rittera Vitezovića« izdanoj od »Matice Hrvatske« 1914. god. Ono, što je Klaić o Vitezoviću na svršetku svoje studije (na str. 292.) rekao, moglo bi se zgodno i na njega primijeniti: »On nije čitav umro; njegov duh živi i dalje u njegovim djelima sve do danas. I njemu se je ispunilo, što je rimski pjesnik Horacije još za života svoga o sebi naviještao: »Non omnis moriar«.

Po cjelokupnom svome radu Klaić je enciklopedista: historik, geograf, kartograf, literarni historik, književnik, kritičar i glazbenik, pa mu obzirom na tu mnogostranost, a u nekim granama kao u historiji upravo fundamentalni rad nije nesamo nitko danas dorastao od Hrvata, nego mu se obzirom na sve istaknuto ne bi moglo naći mnogo premaca ni u čitavom današnjem slavenstvu.

⁵⁰ Isp. na str. 39. faksimile, koji donosim po naročitoj želji pok. prof. Klaića.